

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2



Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Список використаних джерел:

1. Violation by Article and by the State [Електронний ресурс] // Сайт «European Court of Human Rights». Режим доступу: https://echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2021_ENG.pdf

Ключові слова: катування, абсолютне право на заборону катувань, покарання за катування, права людини.

Key words: torture, absolute right of prohibition of torture, punishment for torture; human rights.

МАЛИШЕВА МАРИНА ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального права*

КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕРПЛОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ, ПЕРЕДБАЧЕНОМУ СТ. 142 КК УКРАЇНИ «НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ»

Стаття 16 Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 04 квітня 1997 року роз'яснює вимоги, за якими наукове дослідження на людині може проводитися, а саме: відсутність альтернативи, ефективність якої була б аналогічною ефективності досліджень на людях; ризики, на які може наражатися така особа, мають бути сумірні потенційній користі від дослідження; проект дослідження має бути затверджений компетентним органом після проведення незалежної експертизи його наукової цінності, включаючи оцінку важливості мети дослідження, та багатодисциплінарного розгляду його прийнятності з етичної точки зору; особи, на яких проводяться дослідження, мають бути поінформовані про їхні права та гарантії, встановлені законодавством для їхнього захисту; необхідна згода має бути надана чітко, конкретно, і вона має бути задокументована. Причому, така згода може бути безперешкодно відкликана у будь-який час.

Варто зазначити, що в Україні незаконним проведенням дослідів над людиною треба визнавати незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, якщо це створювало небезпеку для її життя чи здоров'я (ст. 142 КК України).

У кримінальному провадженні потерпілим може бути як фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, так і юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Із цього випливає, що потерпілим від кримінального правопорушення, передбаченого ст.142 КК України, є людина, життю або здоров'ю якої створюється небезпека спричинення шкоди.

З огляду на те, що ст. 142 КК України є нормою із бланкетною диспозицією, є необхідність звернутись до законодавства, яке регулює порядок проведення дослідів на людях.

Згідно з ст. 45 Основ законодавства України про охорону здоров'я, застосування медико-біологічних експериментів на людях допускається із суспільно корисною метою за умови їх наукової обґрунтованості, переваги можливого успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я або життя, гласності застосування експерименту, повної інформованості і вільної згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування, а також за умови збереження в необхідних випадках лікарської таємниці.

Щодо обмежень деяких категорій осіб, на яких можна проводити досліді, то забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою досліді.

Відповідно до ст. 1 Основ законодавства України про охорону здоров'я, законодавство України про охорону здоров'я базується на Конституції України і складається з цих Основ та інших прийнятих відповідно до них актів законодавства, що регулюють суспільні відносини у сфері охорони здоров'я.

Кваліфікований склад зазначеного кримінально-протиправного посягання (частина 2 ст. 142 КК) передбачає відповідальність за незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, якщо це створювало небезпеку для її життя чи здоров'я, за наявності таких ознак: 1) щодо неповнолітнього; 2) щодо двох або більше осіб; 3) шляхом примушування або обману; 4) якщо це спричинило тривалий розлад здоров'я потерпілого.

Неповнолітнім є малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (ст. 3 КПК України). Показник потерпілих «дві та більше осіб» визначає мінімальну кількість осіб, які потерпіли від цього діяння. У разі встановлення кількості потерпілих понад двох осіб кваліфікація дій винного проводиться за ч. 2 ст. 142 КК, така обставина не змінює кваліфікацію, проте враховується судом при притягненні до кримінальної відповідальності та призначенні покарання. Кваліфікуюча ознака «шляхом примушування або обману» на теперішній час в КК України практично не розкривається. При цьому, ст. 40 КК України вказує, що примушування (примус) може бути фізичним або психічним, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками. Під обманом розуміється повідомлення неправдивих відомостей або навіть замовчування відомостей, які мають бути повідомлені. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (п. 2.2.2) під тривалим розладом здоров'я вказують тілесне ушкодження середньої тяжкості, а саме – розлад здоров'я строком понад 3 тижні (більше як 21 день).

Підсумовуючи вищевказане, можна виділити наступне: дотримання вимог, встановлених статтею 16 Конвенції про захист прав

і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 04 квітня 1997 року, за якими наукове дослідження на людині може проводитися, є обов'язковим; забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою досліджу.

Згідно із Гельсінською декларацією Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» від 01 червня 1964 року медичні дослідження за участю людини у якості об'єкта дослідження мають проводитися тільки особами з відповідною науковою підготовкою та кваліфікацією. Дослідження на пацієнтах чи здорових добровольцях потребують контролю з боку компетентного лікаря чи іншого медичного працівника, що мають відповідну кваліфікацію. Відповідальність за захист об'єктів дослідження мусить нести лікар чи інший медичний працівник, і ніколи – об'єкт дослідження, навіть за умови, що він дав згоду. Проблема кримінальної відповідальності за незаконне проведення дослідів над людиною завжди потребує своє уваги але особливо це необхідно в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» (01.06.1964, ідентифікатор: 990_005).
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 4. Ст. 19.
3. Комісаров А. С. Види і способи примушування (примусу) в кримінальному праві. Юридична наука. 2020. № 2(104).
4. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину (04.04.1997, ідентифікатор: 994_334). С. 2–3.
5. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
6. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. № 25–26. Ст. 131.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

Ключові слова: незаконне проведення дослідів над людиною, потерпілий, кримінально-правова характеристика, об'єкт дослідження, небезпека спричинення шкоди.

Key words: illegal conducting of experiments on a person, victim, criminal-legal characteristics, object of research, danger of causing harm.

Kuzmin Eduard Eduardovich A few thoughts on 'internationality' of Ukrainian Criminal Law	213
Мусиченко Ольга Михайлівна Кримінальна відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги	215
Попович Олена Василівна Вчинення домашнього насильства щодо дитини як ознака, що кваліфікує злочин	219
Степаненко Оксана Василівна Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством	223
Тавлуй Олена Вікторівна Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України як обставина, що виключає протиправність діяння	226
Тімофєєва Лілія Юріївна Пропорційність кримінальної відповідальності за викрадення майна в умовах воєнного стану.	229
Хімченко Світлана Анатоліївна Кримінально-правова охорона лікарської таємниці	231
Чугуніков Ігор Іванович Повторність як форма множинності у проєкті нового КК України	235
Drobchak Alla Leonidivna, Protasov Evgeny Leonidovich Ukraine's criminal law system faces significant challenges to combat crime and ensure justice	239
Дорошенко Костянтин Костянтинович Представництво в суді без повноважень та надмірний формалізм	242
Лещенко Андрій Вікторович Актуальні проблеми покарання за катування	245
Малишева Марина Валеріївна Кримінально-правова характеристика потерпілого у кримінальному правопорушенні, передбаченому ст. 142 КК України «Незаконне проведення дослідів над людиною».	248
Мальцев Максим Вікторович Зарубіжний досвід забезпечення безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою.	251
Мустафаєва Анна Іванівна Кримінально-правова охорона ембріона за зарубіжним законодавством	254
Нековаль Єгор Ігорович Суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 160 КК України	256